

Zimowanie ptaków wodnych na Śląsku w roku 2015 Wintering of water birds in Silesia in the year 2015

Paweł Grochowski

ul. Pałucka 51/5, 54-153 Wrocław
e-mail: merula@wp.pl

Szymon Beuch

Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska
ul. św. Huberta 35, 40-543 Katowice
e-mail: szymon.beuch@gmail.com

Jacek Betleja, Justyna Lewandowska

Dział Przyrody, Muzeum Gónośląskie
pl. Jana III Sobieskiego 2, 41-902 Bytom
e-mail: betleja@muzeum.bytom.pl
e-mail: lewandowska.ju@gmail.com

Paweł Czechowski

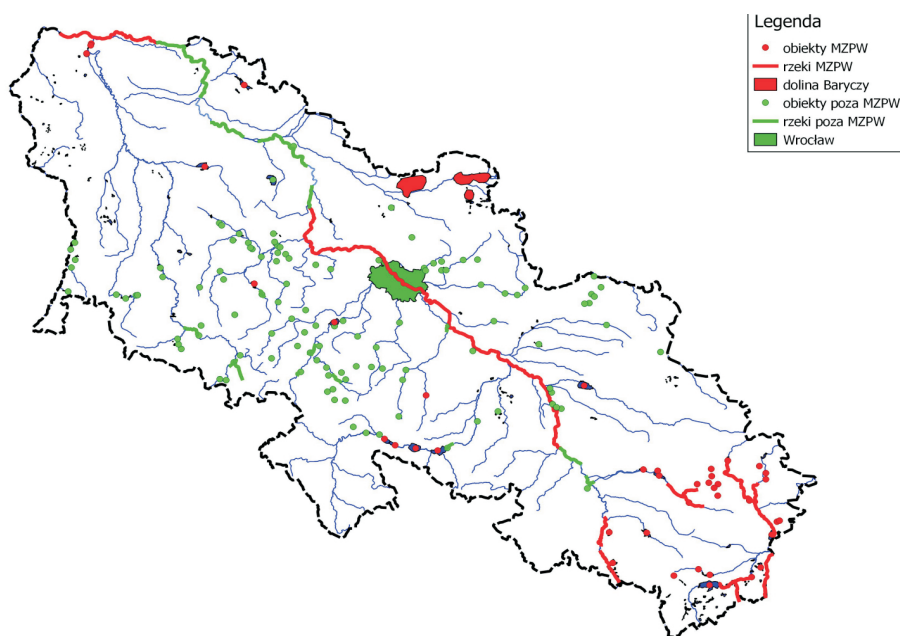
Instytut Administracji i Turystyki PWSZ w Sulechowie
ul. Armii Krajowej 51, 66-200 Sulechów
e-mail: paczech@wp.pl

Liczenia zimujących ptaków wodnych na Śląsku w roku 2015 były piątą taką akcją przeprowadzoną w ramach ogólnopolskiego Monitoringu Zimujących Ptaków Wodnych (MZPW). Większość danych zebrano w dniach 16–19 stycznia. Liczenia obejmowały stałe obiekty zgłoszone do MZPW i Monitoringu Noclegowisk Gęsi oraz szereg innych obiektów nieobjętych w/w programami (ryc. 1). Zimą 2014/2015 można scharakteryzować jako bardzo łagodną. W styczniu utrzymywała się dodatnia średnia dobowa temperatura. Na zdecydowanej większości kontrolo-

wanych obiektów nie wykazano żadnego zlodzenia. W roku 2015 stwierdzono zimowanie 54 gatunków ptaków wodnych. Łączna liczebność zaobserwowanych ptaków wyniosła prawie 230 tysięcy osobników (tab. 1), co jest drugim najwyższym wynikiem stwierdzonym podczas zimowych liczeń na Śląsku (Czapulak 1986, Czapulak i Stawarczyk 1988, Czapulak 1991, Czapulak i Betleja 1998, 2001, Grochowski i Beuch 2012, 2013, 2014). Osiągnięta liczebność ptaków jest wynikiem cieplej zimy oraz liczby skontrolowanych obiektów. Szczegółowe dane na temat li-

czebności poszczególnych gatunków zostały przedstawione w tab. 1. Najliczniejszym gatunkiem była krzyżówka, która osiągnęła rekordową dla akcji liczebność ponad 133 tysięcy ptaków. Podobnie jak w ubiegłych latach największą koncentrację krzyżówki, liczącą ponad 18 tysięcy osobników, zanotowano na Zbiorniku Nyskim. Stosunkowo licznie gatunek ten występował w Dolinie Baryczy (prawie 10 tysięcy osobników) oraz we Wrocławiu, gdzie w granicach administracyjnych miasta zimowało ok. 9 tysięcy osobników. Drugim pod względem liczebności gatunkiem była gęś zbożowa, jej liczebność wyniosła ponad 33 tysiące. Uwzględniając nawet gęsi nieoznaczone do gatunku, rok

2015 jest drugim, w którym stwierdzono spadek liczebności gęsi w stosunku do lat 2012 i 2013. Największą koncentrację zanotowano na Zbiorniku Mietkowskim (7,5 tysiąca osobników). Większe koncentracje gęsi stwierdzono także na Stawach Milickich w kompleksie Stawno, Radziądz oraz Stawach Niemodlińskich. Wysoką liczebność (ponad 6 800 osobników), zbliżoną do roku 2014, utrzymała łyska. Aż 60% wszystkich łysk spędzało zimę na zbiornikach woj. śląskiego (zwłaszcza na Pogorii III i Kuźnicy Warężyńskiej). Kolejny rok z rzędu obserwowany jest wzrost liczebności kormorana. Odnotowano prawie 6,5 tysiąca osobników, co jest najwyższą wartością w historii liczeń zimowych.



Rycina 1. Lokalizacja obiektów skontrolowanych w trakcie akcji zimowych liczeń w roku 2015 w Śląskim Regionie Ornitologicznym

Figure 1. Location of places controlled within winter censuses in 2015 in the Silesian ornithological region. Red and green spots and rivers - places of conducted census, green patch - Wrocław

Kormorany zimują głównie na dużych zbiornikach zaporowych: Turawskim, Nyskim, Otmuchowskim, Goczałkowickim w liczbie od 400 do 800 osobników oraz na Odrze. W stosunku do roku 2014 spadła liczebność śmieszki i mewy siwej. W przypadku obu gatunków charakterystyczne są znaczne fluktuacje pomiędzy kolejnymi zimami. Na wysokim poziomie utrzymała się liczebność mewy białogłowej (5,5 tysiąca osobników). Największe koncentracje mewy białogłowej notowano na zbiornikach zaporowych (Zb. Mietkowski, zb. Dzierżno Duże). W pierwszej dekadzie pod względem liczebności znalazły się także nurogęś i łabędź niemy. Dla jedenastu gatunków wykazano liczebność w przedziale od 100 do 1000 osobników. W przypadku 30 gatunków liczebność była mniejsza niż 100 osobników. W styczniu 2015 po raz piąty wykazano zimujące gęsiówki egipskie, które mimo bardzo niskiej liczebności można zakwalifikować jako nowy gatunek regularnie zimujący w regionie. Wzrasta też liczebność i liczba miejsc występowania mandarynki. Ptaki te regularnie zimują we Wrocławiu, Brzegu i Opolu. Natomiast na zbiorniku Mietkowskim odnotowano liczbę 15 osobników bernikli białolicy, co jest największą liczbą w historii liczeń zimowych. Rekordową liczebność (ponad 30 osobników) osiągnął również bekasik. Wykazano go na 3 stanowiskach z rekordowym zgromadzeniem 16 osobników na stawach Bies w Żorach (A. Sojka, M. Rojek).

Podziękowania

W roku 2015 w zimowych liczeniach uczestniczyło 121 osób. Byli to: Andrzej Andrzejczyk, Marek Banaś, Mariusz Dąbek, Maciej Barć, Łukasz Berlik, Jacek Bebleja, Szymon Beuch, Andrzej Burecki, Anna Cibis, Zygmunt Cibis, Olaf Ciebiera, Grzegorz Chlebiak, Łukasz Chruszcz, Paweł Czechowski, Dariusz Czernek, Irena Danielecka, Ryszard Danielecki, Kamil Dembiński, Hanna Domagała, Marian Domagała, Tadeusz Drazny, Adam Dybich, Cezary Dziuba, Joanna Frankiewicz, Stanisław Gacek, Bożena Gramsz, Waldemar Górka, Arkadiusz Gorczewski, Paweł Grochowski, Tomasz Grochowski, Adam Gruszczyński, Wojciech Grzesiak, Joanna Guziak, Radosław Gwóźdź, Grzegorz Hebda, Bogusław Horbanowicz, Krystian Jainta, Katarzyna Jasnosz, Adam Jedrzejko, Krzysztof Kałużny, Marek Kapelski, Marcin Karetta, Kazimierz Kiejza, Antoni Knychała, Paweł Kołodziejczyk, Łukasz Kosicki, Maciej Kowalski, Krzysztof Koźlik, Jan Król, Robert Kruszyk, Adam Kuńka, Damian Kurlej, Paweł Kwaśniewicz, Mateusz Ledwoń, Wiesław Lenkiewicz, Marzena Maszkało, Tomasz Maszkało, Leszek Matacz, Nikodem Mazur, Waldemar Michalik, Kinga Mielcarska, Janusz Milewski, Wojciech Miłosz, Maciej Nagler, Marek Pach, Monika Pastrykiewicz, Henryk Pastrykiewicz, Małgorzata Pietkiewicz, Dariusz Pojda, Sławomir Protaś, Paweł Nowak, Adrian Ochmann, Beata Orłowska, Grzegorz Orłowski, Krzysztof Ostrowski, Rafał Plezia, Jarosław Regner, Mariusz Rojek, Alfred Rösler, Stanisław Rusiecki, Sławomir Rubacha, Andrzej Ruszlewicz, Przemysław Rymwid-Mickiewicz, Rafał Ruta, Gustaw

Tabela 1. Wyniki zimowych liczeń ptaków wodnych na Śląsku w styczniu 2015 roku
Table 1. Water birds recorded in winter census conducted in Silesia in January 2015

Lp.	Nazwa polska Polish name	Nazwa łacińska Latin name	Odra Oder River	Wisła Vistula River	Inne rzeki Other rivers	Zbiorniki Reservoirs	Stawy rybne Fish ponds	Osadniki Sedimen- tary ponds	Inne Others	Suma dla gatunku Total
1	krzyżówka	<i>Anas platyrhynchos</i>	39988	353	13593	41694	19015	1879	16913	133435
2	gęś zbożowa	<i>Anser fabalis</i>	0	0	0	18754	14650	0	42	33446
3	gęsi nieoznaczone	<i>Anser spp.</i>	0	0	0	0	14000	1000	0	15000
4	łyśka	<i>Fulica atra</i>	194	0	51	4273	676	163	1488	6845
5	kormoran	<i>Ph. carbo</i>	1586	60	350	3457	379	156	436	6424
6	mewa białogłowa	<i>Larus cachinnans</i>	651	0	124	2978	499	7	1241	5500
7	śmieszka	<i>Ch. ridibundus</i>	1869	0	594	329	423	0	1598	4813
8	gęś białoczelna	<i>Anser albifrons</i>	15	0	0	1737	1829	0	90	3671
9	łabędź niemy	<i>Cygnus olor</i>	593	0	318	237	727	52	926	2853
10	nurogęś	<i>Mergus merganser</i>	466	0	23	969	1064	0	150	2672
11	mewa siwa	<i>Larus canus</i>	192	0	38	2013	24	1	331	2599
12	czernica	<i>Aythya fuligula</i>	90	0	28	1223	48	30	497	1916
13	czapla siwa	<i>Ardea cinerea</i>	173	4	83	95	1054	17	70	1496
14	cyraneczka	<i>Anas crecca</i>	34	0	247	741	2	54	105	1183
15	gągoł	<i>Bucephala clangula</i>	479	0	98	190	307	0	107	1181
16	łabędź krzykliwy	<i>Cygnus cygnus</i>	426	0	0	2	533	0	141	1102
17	gęgawa	<i>Anser anser</i>	132	1	9	547	334	18	11	1052
18	głowienka	<i>Aythya ferina</i>	2	0	5	609	32	0	73	721
19	żuraw	<i>Grus grus</i>	2	0	9	76	0	0	423	510
20	mewa srebrzysta	<i>Larus argentatus</i>	1	0	9	226	46	0	61	343
21	czapla biała	<i>Ardea alba</i>	28	0	37	78	167	0	28	338

22	mewa srebrzysta sensu lato	<i>Larus argentatus sensu lato</i>	54	0	0	0	232	23	0	0	0	309
23	kokoszka	<i>Gallinula chloropus</i>	9	0	234	0	0	8	5	4	4	260
24	perkoz dwuczuby	<i>Podiceps cristatus</i>	0	0	0	216	2	0	0	9	9	225
25	“softys”	-	88	0	23	2	4	2	0	80	80	195
26	perkozek	<i>T. rufficollis</i>	44	0	121	4	0	0	4	14	14	187
27	bielaczek	<i>Mergellus albellus</i>	26	0	0	86	39	0	11	2	2	164
28	bielik	<i>Haliaeetus albicilla</i>	66	0	0	24	50	0	0	3	3	143
29	łabędź czarnodzioby	<i>Cygnus columbianus</i>	0	0	0	0	59	0	0	6	6	65
30	zimorodek	<i>Alcedo atthis</i>	10	0	18	6	11	3	3	14	14	62
31	wodnik	<i>Rallus aquaticus</i>	0	0	36	3	3	3	3	1	46	46
32	krakwa	<i>Anas strepera</i>	3	0	0	2	2	2	1	35	35	43
33	świstun	<i>Anas penelope</i>	14	0	2	23	1	0	0	3	3	43
34	pluszcz	<i>Cinclus cinclus</i>	0	0	31	3	0	0	0	1	1	35
35	ogorzałka	<i>Aythya marila</i>	1	0	0	18	0	0	0	14	14	33
36	bekasik	<i>L. minimus</i>	0	0	0	0	24	7	0	0	0	31
37	rożeniec	<i>Anas acuta</i>	7	0	1	5	6	0	0	3	3	22
38	bernikla białolica	<i>Branta leucopsis</i>	0	0	0	15	0	0	0	0	0	15
39	uhla	<i>Melanitta fusca</i>	0	0	0	11	0	0	0	0	0	11
40	kulik wielki	<i>Numenius arquata</i>	0	0	0	10	0	0	0	0	0	10
41	mandarynka	<i>Aix galericulata</i>	1	0	3	0	0	0	1	5	5	10
42	gęsiówka egipska	<i>A. aegyptiaca</i>	0	0	0	0	0	0	0	5	5	5
43	nur czarnoszyi	<i>Gavia arctica</i>	0	0	0	4	0	0	0	0	0	4
44	nur rdzawoszyi	<i>Gavia stellata</i>	0	0	0	4	0	0	0	0	0	4
45	samotnik	<i>Tringa ochropus</i>	0	0	0	1	1	1	0	2	2	4
46	karolinka	<i>Aix sponsa</i>	0	0	1	0	0	0	0	2	2	3

47	kszyk	<i>Gallinago gallinago</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	3
48	lodówka	<i>Clangula hyemalis</i>	0	0	0	2	0	0	0	0	0	1	0	3
49	hełmiatka	<i>Netta rufina</i>	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	2
50	mewa romańska	<i>Larus michahellis</i>	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	2
51	mewa siodłata	<i>Larus marinus</i>	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	2
52	pliszka górska	<i>Motacilla cinerea</i>	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	2
53	bąk	<i>Botaurus stellaris</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
54	gęś krótkodzioba	<i>A. brachyrhynchus</i>	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
55	mewa zółtonoga	<i>Larus fuscus</i>	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
56	perkoz rdzawoszyi	<i>Podiceps griseogena</i>	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
57	perkoz rogaty	<i>Podiceps auritus</i>	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
SUMA			47244	418	16088	80908	56039	3415	24936	229048				

Schneider, Tomasz Sczansny, Katarzyna Skowrońska-Ochmann, Jarosław Słowikowski, Ewa Smutyło, Bartosz Smyk, Grzegorz Sobczak, Justyna Soska, Marek Stajszczyk, Jerzy Stasiak, Kamil Struś, Marian Szeruga, Dariusz Szlama, Beata Szlezynger-Hayatli, Hanna Sztwiertnia, Jakub Szymczak, Dariusz Szyra, Agnieszka Tańczuk, Tomasz Tańczuk, Piotr Wasiak, Andrzej Wąsicki, Aleksandra Wasińska, Emilia Wiciejowska, Tomasz Wilkosz, Łukasz Wiśniewski, Jerzy Wróbel, Krzysztof Zardwórny, Tomasz Zarzycki, Dariusz Zelig, Michał Zawadzki, Kamil Zięba, Justyna Tracichleb, Czesław Zontek, Małgorzata Żak, Katarzyna Żuk, Karol Żyśko, Iwona Żyśko.

Wszystkim tym osobom dziękujemy za udział w akcji.

Summary

Between 16th and 19th January 2015 the annual winter census of wintering water birds was conducted in the Silesia. 121 participants took part in the project. They recorded more than 230 thousand birds of 54 species. The most numerous wintering species were the Mallard (more than 133 thousand birds, which was the best score ever), the Bean Goose (over 33 thousand), the Coot (over 6.5 thousand), the Cormorant (nearly 6.5 thousand) and Caspian Gull (ca. 5.5 thousand). A number of wintering Jack Snipes increased in 2015 to over 30 individuals.

Literatura

Czapulak A. 1986. Wyniki zimowych liczeń ptaków wodnych na Śląsku w latach 1983–1984. Ptaki Śląska 4: 69–79

Czapulak A., Stawarczyk T. 1988. Zimowanie ptaków wodnych na Śląsku w latach 1985–1987. Ptaki Śląska 6: 25–42.

Czapulak A. 1991. Zimowanie ptaków wodnych na Śląsku w latach 1988–1989. Ptaki Śląska 8: 118–127.

Czapulak A., Betleja J. 1998. Zimowanie ptaków wodnych na Śląsku w latach 1990–1995. Ptaki Śląska 12: 127–143.

Czapulak A., Betleja J. 2001. Zimowanie ptaków wodnych na Śląsku w latach 1996–1999. Ptaki Śląska 13: 107–123.

Grochowski P., Beuch S. 2012. Zimowanie ptaków wodnych na Śląsku w latach 2011 i 2012. Ptaki Śląska 19: 144–152.

Grochowski P., Beuch S. 2013. Zimowanie ptaków wodnych na Śląsku w roku 2013. Ptaki Śląska 20: 104–109.

Grochowski P., Beuch S. 2014. Zimowanie ptaków wodnych na Śląsku w roku 2014. Ptaki Śląska 21: 155–161.